

پرستاران و مطالبات بی پاسخ مانده آنان

نگاهی به این نیروی سخت کوش رنج و کار جامعه طی دوران کرونایی در ایران!

امیر جواهری لنگرودی

پرستاری به عنوان یکی از دشوارترین شغل‌ها، بعد از کرونا سخت‌تر هم شده است. پرستاران بمتابه کادر درمان در صف اول مقابله با ویروس کرونا قرار دارند.

تصاویر بالا از دل تصاویر اخبار روز شمار کارگری هفته و خبرهای مربوط به پرستاران، ترافیک خبری ویژه‌ای از این نیروی سخت کوش جامعه ما در دوران سخت و پُرتعب کرونایی را نشان می‌دهد.

برپایه‌ی گزارشات مندرج در روز شمار هفته، در دوره‌ی اخیر پرستاران به اشکال گوناگونی مانند: تجمع در محیط کار، ارسال نامه‌ی اعتراضی، تهیه‌ی طومار، راه‌اندازی پویش «اجرای قانون تعرفه‌گذاری خدمات پرستاری» و اعتراض خیابانی، مشکلات خود را عنوان کرده‌اند، اما علیرغم وعده‌هایی که به آنان داده‌اند، مطالبات آنان همچنان بی پاسخ مانده است و مقامات مسئول نظام جمهوری اسلامی، خواسته‌های این نیروی رنج و کار جامعه‌ی ما را خاصه در شرایط کرونایی، بی توجه و تعارف به یکدیگر پاس می‌دهند تا پاسخ قانع کننده و کاربردی و کارساز به پرستاران آنان نداده باشند.

پیشتر هم آوردیم: پرستاری در ایران به مثابه حرفه‌ای سخت و زیان آور و جزو مشاغل خطرناک است. رشته‌های گوناگون این حرفه از جمله: مراقبت‌های سرپایی، پرستاری قلب، پرستاری اورژانس، پرستاری نوزادان، پرستاری پرواز، پرستاری از راه دور، پرستاری مراقبت‌های ویژه، پرستاری سالمندان، پرستاری کل‌گرا، پرستاری مراقبت از

کودک و مادر، پرستار مامایی، پرستاری سلامت کار، پرستاری سرطان، پرستاری ارتوپدی، پرستاری اتاق عمل و بیهوشی، پرستاری نظامی، پرستاری روانپزشکی و سلامت روان، پرستاری سلامت خصوصی و عمومی، پرستاری فضا، و همچنین پرستاری مراقبت از زخم، اوستومی، بی اختیاری و ... تعدادی از شاخه‌های متنوع این حرفه‌ی ارزشمند اما جان‌گناه است.

این حرفه در ایران از یک سوی به دلایل ساعات کار شبانه در بین دیگر مشاغل شب کار از آن رو که پرستاران همواره باید در شیفت شب به کار بپردازند، و از سوی دیگر مزایای کم، آلاینده‌های محیطی، احتمال ابتلا به بیماری‌های عفونی، اضطراب و فشار ذاتی کار، صدمات و عوارض متعدد جسمی، معوقات حقوقی - که این‌روزها و در برخی موارد حتی به ۱۸ ماه هم می‌رسد - نبود حاشیه‌ی امنیتی، تعدیل و اخراج‌های پیاپی، حقوق اندک در مقابل کار سخت، مواجهه با انواع و اقسام خشونت‌های جسمی، جنسی و کلامی، که تنها بخشی از دشواری‌های شغل پرستاری است، دارای مخاطرات فراوانی است که توجه خاصی می‌طلبد. اگرچه در ظاهر، تعداد زیادی از مسئولان کشور این روزها پیام‌های تبریک و تهنیت برای پرستاران می‌فرستند، اما به وقت پاسخگویی به مطالبات همین قشر، دست‌ها کوتاه می‌شود. مجموعه‌ی این دو سویه، دلایلی است که کار پرستاران و خاصه زنان پرستار را سخت و زیان‌آور کرده است. این‌بار اما در شرایط سخت کرونایی، مساله مرگ و زندگی هم در میان است و اینجا و آنجا گاه از قبل همین فشارها خبرهایی از خودکشی پرستاران منتشر می‌شود.

کادر درمانی اما تنها زنان پرستار نیستند؛ کارمندان اداری، مسئولین آزمایشگاه‌ها، ماماها، مسئولان بخش‌های دیگر مثل رادیولوژی، کارگران خدمات نظافت محیط و... نیز در مراکز بهداشتی- درمانی این روزها بیش از سایر مشاغل درگیر مقابله با کرونا شده‌اند. این نیرو تماماً برآند و یک صدا می‌گویند: «ما در خط مقدم کار می‌کنیم ولی حقوق و مساعدت و تشویق برای کسانی است که بیرون گود ایستاده‌اند. اسم حق و حقوق پرستاران و کادر درمان که می‌آید حرف‌هایی می‌زنند که فقط حرف زده باشند. تعرفه‌گذاری‌ها پنج سال است در مجلس دارد خاک می‌خورد. چندین بار تا به حال مطرح شده اما آخرش چه بر سرش آمده؟ نمی‌دانیم.»

در نهایت روزنامه‌ی خراسان از قول شهریاری رئیس کمیسیون بهداشت و درمان مجلس که آب پاکی روی همه‌ی وعده‌ها ریخته و به بهانه‌ی ماجرای درهم آمیزی موقعیت پزشکان و پرستاران از فقدان بودجه برای برآوردن مطالبات اصلی آنان می‌گوید: «از آنجایی که در بودجه امسال هیچ ردیفی برای اجرای این قانون پیش‌بینی نشده است، نمی‌توان به دولت فعلی امید داشت که این قانون را اجرا کند. وی با بیان این‌که دولت به ما می‌گوید اجرای این قانون به سال ۱۴۰۰ موکول خواهد شد، افزود: از آنجایی که طبق

قانون، مجلس نمی‌تواند مصوبه‌ای بگذراند که براساس آن هزینه‌ای بدون منبع مالی، بر دولت بار شود، لذا دست مجلس در جهت اجرای این قانون بسته است...» یعنی همین است که هست. و باز مثل همیشه جناح‌های حاکم همدیگر را نشان داده و حواله به آینده‌ای موهوم می‌دهند. در ادامه‌ی این گزارش از قول سیده اکرم عاشق‌حسینی، نماینده‌ی جامعه‌ی پرستاری سراسر کشور [!] آمده است: «اکنون ۱۸۰ خدمت پرستاری با پزشکی تداخل دارد که هزینه آن به حساب پزشک نوشته می‌شود. ضمن این‌که با جداسازی این موارد کلیه این هزینه‌ها به یک‌سوم کاهش می‌یابد که موجب انتفاع بیمار و شرکت‌های بیمه نیز می‌شود. عاشق‌حسینی لوله‌گذاری معده، تزریق وریدی، نوار قلب، سونداژ، دیالیز و... را از جمله مواردی خواند که باوجود آن‌که از امور پرستاران است تعرفه آن به نفع پزشکان حساب می‌شود.» (۱)

در ایران آمار دقیقی از وضعیت رودرویی پرستاران و گروه وسیع همکاران بخش درمان با کرونا درست نیست. به طوری که یک روز مریم حضرتی، معاون پرستاری وزیر بهداشت ایران، آمار پرستاران مبتلا به کرونا را ۴۵ هزار نفر عنوان می‌کند و روز بعد دکتر محمد میرزابیگی، رئیس سازمان نظام پرستاری آمار پرستاران مبتلا به کرونا را ۶۰ هزار نفر؛ و صد البته از جانب‌باختگان هم رقم دقیقی در دست نیست. ولی آمار تاکنون منتشره، دشواری وضعیت این نیروی اجتماعی را به نمایش می‌گذارد. در این رابطه دکتر میرزابیگی، رئیس سازمان نظام پرستاری گفته: «... از حدود ۱۴۵ هزار پرستار مشغول بر بالین بیماران حدوداً ۶۰ هزار نفر به این بیماری مبتلا شدند و حدود ۱۰۰ نفر نیز از گروه پرستاری جان باختند. در حال حاضر نیز ۶۰۰۰ نفر یا در قرنطینه هستند و یا به شکل استعلاجی به مرخصی رفتند تا دوره بیماری را طی کنند. حدوداً ۲۵۰ هزار نفر پرستار در کشور از دانشجو تا بازنشسته داریم و ۱۹۵ دانشکده پرستاری با ۶۰ هزار دانشجو فعال هستند. از تعداد یادشده ۳۰ هزار نفر در بخش غیردولتی و تأمین اجتماعی شاغل هستند و ۲۰ هزار نفر نیز در مراکز ارائه خدمات در منزل فعال هستند. مشکل کمبود نیروی معضلی است که همواره به آن اشاره می‌کنیم. در حال حاضر حدوداً ۱۷۰ هزار تخت بیمارستانی داریم که برای این تعداد تنها ۱۴۰ هزار پرستار مشغول به کار هستند در حالیکه به شکل استاندارد باید به ازای هر تخت بیمارستانی ۲,۵ پرستار به کار گرفته شوند اما اکنون این رقم در کشور ما حدوداً ۰,۹ است.» (۲)

آمار ارائه شده از یک مرجع رسمی (رئیس سازمان نظام پرستاری) نشان از عمق فشار کار و معیشت پرستاران در شرایط امروز کرونایی و کمبود این نیرو در میدان کار و امور بیمارستانی دارد. نکته‌ی مورد توجه در ارزیابی این آمار، توجه به این مسئله است که آسیب کمبود نیرو علاوه بر افزایش فشار کاری برای پرستاران، سبب مشکلات عدیده برای بیماران نیز خواهد شد.

حدود ۸۵ درصد از جمعیت پرستاران کشور را در حال حاضر زنان و مابقی را مردان تشکیل می‌دهند و همین تفاوت آماری هم سبب شده که در بررسی مطالبات این قشر، پرستاران زن و دغدغه‌هایشان جایگاه متفاوتی پیدا کند.

وبسایت میدان در رابطه با وضعیت بیکاری پرستاران از قول محمد شریفی‌مقدم، دبیرکل خانه پرستار می‌نویسد: «آمار دقیق و رسمی در این باره وجود ندارد اما سالانه، ۱۲ هزار پرستار از دانشگاه‌های مختلف کشور فارغ‌التحصیل می‌شوند. اگر تنها روی ۸ سال دولت حسن روحانی تمرکز کنیم، یعنی تا به امروز چیزی حدود ۹۶ هزار پرستار فارغ‌التحصیل شده‌اند. اگر در این سال‌ها ۱۰ هزار پرستار جذب وزارت بهداشت و ۲۰ هزار نفر هم جذب سایر نهادها شده باشند، باز هم عدد بیکاری بیشتر از آن چیزی است که بتوان تصور کرد. عددی نزدیک به ۵۰ هزار پرستار بیکار. از آنجایی که جذب دانشگاه‌ها هم از همان ابتدا با برتری زنان است، در نتیجه باز هم زنان سهم بیشتری در این بیکاری دارند.» (۳)

به گفته‌ی شریفی مقدم: «سال گذشته شش هزار میلیارد تومان برای تأمین بودجه معوقات کارانه کادر درمان اختصاص یافته بود، در مجموع ۱۱ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان برای پرداخت مطالبات کادر درمان در سال‌های ۹۸ و ۹۹ اختصاص یافته است. حدود ۷۰ درصد از این مبلغ به پزشکان پرداخت می‌شود و سهم پرستاران اندک است. بطوری که بسیاری از پرستاران با تعجب می‌پرسند که کدام یک از این هزاران میلیارد تومان‌ها به درستی و بر اساس عدالت توزیع شده است؟» او اذعان دارد «خستگی ناشی از سه موج کرونا موجب شده که پرستاران نتوانند جسم خود را بازیابی کنند. از آن طرف هم وقتی می‌خواهند کارانه پرداخت کنند کمتر از ۱۰ درصد از آن به کادر پرستاری می‌رسد. تازه اگر به هر پرستار که به طور متوسط ۱۰ ماه معوقه دارد، ۱۰ میلیون تومان پرداخت شود.» (۴)

در جمهوری اسلامی دو سوی یک معادله خواندنی و قابل توجه است. درحالی‌که هر سال ۱۲ ماه مه، زادروز فلورانس نایتینگل پرستار انگلیسی و بنیانگذار حرفه‌ی پرستاری مدرن، روز پرستار نام‌گذاری شده و به منظور قدردانی از پرستاران در اقصی نقاط جهان گرامی داشته می‌شود، در ایران روز تولد زینب را روز پرستار اعلان می‌دارند و جدا از سر و سینه زدن در حرم رضا برای پرستاران جان باخته به‌عنوان یک حرکت نمادین با حضور چند خانواده، مرکز روابط عمومی وزارت بهداشت طی اطلاعیه‌ای درخواست کرده است: «در اقدامی نمادین سوت قطارها و کشتی‌ها و زنگ کارخانجات و صنایع به صدا درآید». صد البته پرستاران هم برای امرار معاش، باید پیش بقال و صاحب‌خانه و قصاب محل سوت بزنند! پرستاران اما به صدای بلند می‌گویند: «شما همسان‌سازی حقوق پرستاران شرکتی را انجام دهید و آنرا از قوه به فعل درآورید و

به ثمر برسانید، ما شب و روز سوت بلبلی می‌زنیم. حاصل کلام اینکه همین یک نمونه نشان می‌دهد پرستاران آن‌چنان دل پری از مسئولان وزارت بهداشت دارند که با این‌گونه تجلیل‌های ظاهری، داغشان تازه می‌شود و دردشان بیشتر.» (۵)

عمده ترین مشکلات پرستاران کدام است؟

پرستاران از دورترین ایام به این سو، مشکلاتشان روی هم انباشت شده از جمله حول؛ وضعیت ناامنی شغلی، بی‌ثبات‌سازی نیروهای پرستاری و تبعیض درآمد در نظام سلامت کشور، مشکل حقوق‌های معوقه و حقوق نازل آنان و... تعریف می‌گردد. اما معضل اصلی این بخش از نیروهای کار بیمارستان‌ها در سالیان اخیر، به سیاست شرکتی‌سازی اشتغال پرستاران مربوط است که هنوز با وجود پیامدهای زیان‌بار آن برای بخش سلامت و عموم مردم کشور، از سال‌های گذشته به این سو همچنان ادامه دارد. معضل اصلی و مرکزی پرستاران از سال ۱۳۹۲ در دوران تکیه سیدحسن قاضی زاده هاشمی بر وزارت بهداشت آغاز شد. طی این سال وزارت بهداشت تصمیم گرفت پای شرکت‌های پیمانکاری نیروی انسانی را به حوزه سلامت باز کند و در واقع خدمت پرستاری را به این شرکت‌ها برون-سپاری کند، به طوری که دیگر وزارت بهداشت طرف قرارداد با پرستاران نباشد بلکه این شرکت‌ها در نقش دلال و واسط بین دولت و پرستاران قرار بگیرند. می‌توان گفت: با آغاز روند شرکتی‌سازی پرستاران طی ۷ سال گذشته، حجم پرستارانی که در استخدام دائمی نیستند یعنی به شکل شرکتی، موقت و فاقد امنیت شغلی (در قالب قراردادهای متغیر به لحاظ زمانی از سه ماه تا یک‌سال) به این خدمت حیاتی مشغول هستند، از صفر به حدود بیش از ۳۰ درصد از جمعیت کل پرستاران کشور رسیده است. در دوره اخیر این شرکت‌های پیمانکاری نه تنها شرایط به شدت نامناسب دستمزدی و نیز تعویق مدام دستمزدهای پرستاران را حتی در دوره کرونا در یکی از موارد اخیر، عدم پرداخت مکرر حقوق و کارانه پرستاران یکی از همین شرکت‌ها در شهر اهواز بارها منجر به تجمع پرستاران شد، در کارنامه خود دارند. برای برون رفت از وضعیت موجود یا برای خروج از بحران فعلی، خاصه در دوره اضطراری کرونا، اولویت اصلی باید انحلال فوری شرکت‌های پیمانکاری تامین نیروی انسانی پرستاری از یکسو و استخدام رسمی پرستاران شرکتی در کنار استخدام هرچه بیشتر نیروی پرستاری جدید باشد. در غیر این صورت، تداوم بحران کرونا، آسیب بیشتری را متوجه پرستاران خواهد نمود!

چرا مشکلات پرستاران پاسخ نمی‌گیرد؟

پرستاران با نداشتن تشکل مستقل و حل شدن در «خانه پرستار»، «جامعه پرستاری سراسر کشور» تعریف می‌گردند. نماینده‌ی پرستاران که در مقام معاون وزیر در وزارتخانه حضور دارد، بیش از آن‌که حامی منافع پرستاران باشد، از بالا عملاً حامی و

جانبدار وزارتخانه و دولت است و کاری برای پرستاران به ثمر نمی‌رساند. دردولت روحانی شاهدیم با اجرای طرح تحول سلامت و اختصاص بودجه‌های هنگفت به این طرح، باز پرداختن به وضعیت پرستاران رو به فراموشی نهاد. همگان دیدند که به جای «تعرفه‌گذاری»، طرحی مبتنی بر عملکرد ساختگی و با عنوان قاصدک اجرا شد؛ طرحی که از همان ابتدا مجدداً اعتراضات گسترده‌ی پرستاران کشور را به همراه داشت. اکنون نیز که بحث اجرای قانون تعرفه‌گذاری داغ شده است، باز بازار برگزاری جلسات و پیشنهادات داغ شده است. پرستاران از خود می‌پرسند: آیا باز هم قاصدکی دیگر در راه است و پرستاران از یک سوراخ دو بار گزیده خواهند شد؟ چرا در همان سال ۱۳۹۳ و همزمان با طرح تحول سلامت، تعرفه‌های پرستاری را اجرا نکردید؟ اکنون کارگزاران نظام چه برنامه‌ای دارند؟ آیا این بار تعرفه‌گذاری واقعی و اصولی اجرا خواهد شد؟!

خصوصی سازی بهداشت و درمان طرحی شکست خورده است که نه بیمار را نجات داده و نه درمانگران را، مسأله مهاجرت پزشکان و پرستاران نیز ریشه در همین بلاتکلفی دارد. سازمان نظام پزشکی ایران از مهاجرت بیش از سه هزار پزشک ایرانی در ایام کرونا خبر داد (۶) و همچنین در کانال تلگرامی هرانا از قول سازمان نظام پزشکی کشور «از مهاجرت بیش از ۱۰ هزار پزشک از ایران، طی ۱۰ ماه گذشته خبر داد. بیشتر نیز علی اعطاء، عضو شورای اسلامی شهر تهران از افزایش سه برابری درخواست گواهی مهاجرت در میان پرستاران خبر داده بود و از جمله دلایل افزایش این میزان درخواست میان پرستاران را مباحث مالی و عدم پرداخت به موقع حق و حقوق آن ها عنوان کرده بود.»

حالا هم در گزارشی با عنوان «استخدامی به نام پرستاران به کام دیگران» در سطح خبرگزاری‌های رسمی می‌بینیم: «از سال ۹۴ تا ۹۷، آزمونی برای استخدام پرستاران نداشته‌ایم. سال ۹۸، خبرهایی مبنی بر استخدام ۱۰ هزار پرستار در فضای رسانه‌ای کشور منتشر شد. اگرچه در خبرها از استخدام ۱۰ هزار پرستار خبر داده بودند اما در نهایت ۳۸۰۰ پرستار استخدام شدند. این تعداد معادل ۳۸ درصد از کل نیروهای استخدام شده بود... استخدام پرستاران در رسانه‌ها مطرح می‌شود اما نیروهای دیگری در پوشش پرستار استخدام می‌شوند. برخی از پزشکان بیمارستان‌ها با عنوان پرستاران استخدام می‌شوند. برخی از پرستاران برای مراکز بهداشت جذب می‌شوند. بخش درمان از سهمیه‌چندانی برخوردار نخواهد شد. نکته مهم دیگر این است که زمان ورود پرستاران جذب شده به سیستم درمان مشخص نیست.» (۷)

پایان سخن:

وضعیت کنونی پرستاران و کادر درمانی نشان دهنده‌ی انسداد امکان بهبود و نبودن تمایل رسیدگی به آن از سوی مدیران و مسئولین بالادستی و نیاز به تشکل‌های مستقل از درون جامعه‌ی پرستاری است که پیگیر حقوق و مطالبات خود باشند.

پرستاران می‌توانند با استفاده از امکانات شبکه سازی در اینترنت مطالبات و شیوه‌های طرح مطالبات خود را جمع‌بندی و ضمن آشنایی با مسائل و نیازمندی‌های همکاران خود در مناطق و شرایط مخلف، صدای خود را به گوش دیگر زحمتکشان اردوی کار کشور نیز برسانند.

پرستاران می‌توانند علاوه بر اتحاد و پیوند در درون صنوف خود، در پیوند با سایر بخش‌های آگاه طبقه‌ی کارگر کشور مانند معلمان، بازنشستگان و فعالین سندیکایی که علیه خصوصی‌سازی و برای دریافت حقوق خود مبارزه می‌کنند، عامل مؤثر و مفیدی باشند.

برای دستیابی به این مهم با افق تشکیل یک سازمان خودگردان و دموکراتیک پرستاری، نخست با افشا و طرد تشکل‌های حکومتی زرد مانند خانه‌های پرستار و نظام پرستاری که در دفاع از منافع حاکمیت، نقش مانع و بازدارنده‌ی احقاق حقوق صنفی پرستاران را دارند، به ایجاد و گسترش و سازماندهی تشکل‌های مستقل خود مبادرت کنند. این گامی کوچک در آغاز مسیری بزرگ خواهد بود که به سلامت همه‌ی مردم جامعه می‌انجامد.

منابع :

(۱) - روزنامه خراسان، آمیدی به اجرای تعرفه گذاری خدمات پرستاری به یان زودی ها نیست!

<https://mobile.khorasannews.com/home/page?i=42054&t=p&pn=&newsid=159433>

(۲) - وبسایت خبرگزاری ایسنا، ابتلای ۶۰ هزار پرستار به کرونا

<https://www.isna.ir/news/99092721069>

(۳) - وبسایت میدان

<https://meidaan.com/archive/75662>

(۴) - وبسایت ایندپیندنت فارسی

<https://www.independentpersian.com/node/95011>

(۵) - گیل خبر / همشهری آنلاین ، به جای بوق و سوت، کارانه ما را بدهید!

<https://gilkhabar.ir/465651>

(۶) - رسانه خبری پیام ایرانی

https://payameirani.com/content/Post_ID=77774

(۷) - خبرگزاری ایلنا، استخدام به نام پرستاران به کام پزشکان، جمعه ۱۲ دی ۱۳۹۹

<https://www.ilna.news/fa/tiny/news-1017321>

روزشمار کارگری هفته شماره ۴۱ را از سایت روزشمار کارگری
،لینک زیر می توانید دنبال کنید!

<http://karegari.com/maghalat/2021/01/11/Roozshomar%20kargari%2041%20AmiR.pdf>